

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1980

1980

BRNO 1982

gruben handwerklichen Charakters entdeckt. Unter den Funden, die in den Zeitabschnitt vom Beginn des 14. bis in das 16. Jahrhundert datiert sind, überwiegen Bruchstücke von glasierten Gefäßen und technischer Keramik /Düsen und Tiegel/.

MALÉ HRADISKO U BOHUSLAVIC

/okr. Hodonín/

Jindra Nekvasil, AÚ ČSAV Brno

Při pochůzce terénem narazil na podzim 1980 referent severně od Bohuslavic u Kyjova na malé opevnění, které dosud není uvedeno v archivu lokalit. Nalézá se na severovýchodním úbočí vrcholu "Hradisko", na jehož temeni je nedobudované pravěké hradisko /Nekvasil 1977/. Malé hradisko je umístěno těsně nad přechodem svahu do inundační roviny říčky Kyjůvka a jeho severozápadní okraj ční nad strží, která se zařezává do svahu "Hradiska". Je tedy vybudováno na silně skloněné ostrožně. Ohraničuje je oválný příkop, ještě dnes dobře zřetelný, a stejně výrazný val. Střed hradiska se zdvíhá do kopulovitého útvaru. Ze západní strany je příkop a val porušen železniční trati. Vše nasvědčuje tomu, že se jedná o středověký hrádek.

V archivu AÚ jsou podchyceny novinové zprávy /č. j. 1574/69/ o porušení jakési tvrže u Bohuslavic při přestavbě železnice asi v letech 1943 nebo 1944. Přes řadu nesrovnalostí by se tyto zprávy mohly vztahovat k popisované lokalitě.

Literatura:

J. Nekvasil, K významu nedokončeného opevnění na Hradisku u Bohuslavic /okr. Hodonín/, PV 1975, Brno 1977, 31.

Kleiner Burgwall bei Bohuslavice /Bez. Hodonín/. Nördlich der Gemeinde, auf dem Hange Hradisko, hat man einen kleinen Burgwall mit gut sichtbarem ovalem Graben und Wall und mit Mittelanhöhe entdeckt. Es handelt sich vermutlich um einen mittelalterlichen Hausberg.

TERÉNNÍ PRŮZKUM PRAVĚKÉHO OSÍDLENÍ NA JIHOZÁPADNÍ MORAVĚ

Jaromír Kovárník, Jihomoravské muzeum Znojmo

/Obr. 19-21/

V průběhu roku 1980 jsem prováděl terénní průzkum v užší oblasti jihozápadní Moravy. Většina archeologických nálezů náleží do mladší doby kamenné. V mnohých případech však není tak jednoduché přesně stanovit kulturní zařazení.

V důsledku trvalého nasazení těžké zemědělské mechanizace je situace pro terénní archeologický průzkum rok od roku komplikovanější. Tam, kde před několika lety bylo možno povrchovým sběrem získat velké fragmenty keramiky, nebo dokonce neporušené menší keramické tvary, nacházíme dnes archeologické nálezy s malou vypovídací hodnotou. Z tohoto důvodu uvádím u některých archeologických nálezů pouze jejich rámcové chronologické datování.

Bačice I /okr. Třebíč/

Lokalita se nachází asi 500 m východně obce na svahu s jihovýchodním sklonem. Naproti je bývalý kamenolom, který tvoří dominantu v katastru obce. Povrchovým sběrem byla získána kolekce keramických fragmentů a štípané industrie, mezi níž se vyskytly nástroje s bilaterálně drasadlovitou retuší a retušované čepele s bulbem /obr. 21:4,8/. Nálezy lze zařadit do mladoneolitického období.

Bačice II /okr. Třebíč/

Severovýchodně lokality Bačice I, ve vzdálenosti asi 400 m, byl získán střepevý materiál a štípaná industrie. Nálezy byly rozptýleny na větší ploše. Část pravěkého sídliště přechází na katastrální území sousední obce Krhova. Povrch keramických fragmentů je silně zvětralý. U některých bylo použito jemnozrnného keramického těsta. Štípaná industrie byla vyrobena z místních zdrojů. Výskyt této suroviny jsem zjistil na katastrech obcí Krhov a Račice. Podle znaků na keramice /obr. 19:2/ lze soudit, že jde o sídliště s MMK.

Biskupice II /okr. Třebíč/

Při terénním průzkumu byl zjištěn pravěký materiál. Poloha s archeologickými nálezy je vzdálena asi 400 m severozápadně od Biskupic. Podloží lokality tvoří spraš. Z jihozápadní strany se zahlubuje údolí menšího potoka. Vlastní sídliště je exponováno na plošině s jižním sklonem. Keramický materiál nese znaky oxidačně redukčního výpalu. Kolekce štípané industrie je tvořena bulbovanými čepelemi, jádry s negativy odštípaných lamel a odpadem.

Biskupice III /okr. Třebíč/

Sídliště se nachází asi 500 m severně od vesnice na mírném jihovýchodním svahu. Z archeologických nálezů můžeme usuzovat na několikrát osídlení. Jde o keramický materiál ostřený středozrnným křemenným pískem. Dále jde o plavený materiál po výpalu šedavého zabarvení. Některé fragmenty obsahovaly příměs tuhých. První uvedená keramika spadá do mladší doby kamenné. Tuhovou keramiku lze přiřadit slovanskému osídlení.

Poččetně byla i neolitická štípaná industrie. Jsou v ní zastoupeny retušované čepele s bulbem /obr. 21: 1, 7, 9/ a nástroje s dorzoventrální retuší.

Blatnice IV /okr. Třebíč/

Další pravěká lokalita v katastrálním území obce leží přibližně 500 m severozápadně od sídliště lidu s lineární a vypíchanou keramikou¹. Je situována na jihozápadně orientovaném svahu. Tato poloha byla v průběhu pravěku vícekrát osídlena. Dokladem jsou nálezy keramiky, broušené a štípané industrie. Některé znaky na zlomcích nádob jsou charakteristické pro kulturu s MMK. V západní části popisované lokality se koncentrují nálezy keramiky, jejíž profilace okrajů odpovídá osídlení lidem s kulturou zvoncovitých pohárů /obr. 19:4,6,10/. Kamenná broušená industrie je zastoupena exemplářem drobného kopytovitého klínku /d. 43 mm, š. 13 mm, v. 12 mm/. Je pečlivě vypracován, a to i v tylní partii, která plynule přechází ve hřbet. V příčném řezu je asymetricky konvexní. V kolekci štípané industrie jsou zastoupeny škrabadla, čepele, jádra a bulbované úštěpy.

Blatnice V /okr. Třebíč/

Ve vzdálenosti přibližně 400 m východně od sídliště Blatnice I byly získány fragmenty keramiky a štípané nástroje. Povrch nádob byl vypálen do červenavého tónu. Jádra střepeů jsou šedočerná, karbonizující. Charakter keramického materiálu odpovídá kultuře s MMK /obr. 19:5, 11, 12; obr. 21:5/.

Blatnice VI /okr. Třebíč/

Sídliště z mladší doby kamenné se nachází 1 500 m jihozápadně od Blatnice. Leží na jižním svahu u lesa Padělky. Povrchovým sběrem jsem si tu ověřil existenci osady lidu s MMK.

Horní Dunajovice /okr. Znojmo/

Při hloubení základů pro bytové jednotky místního JZD byly na pozemku za základní školou narušeny pravěké a slovanské objekty. Průzkumem jsem zjistil, že jde o sídlištní jámy mladšího stupně kultury s MMK. Fragmenty keramiky jsou zdobeny bílou pastózní malbou na tmavém, leštěném nebo červeném podkladu. V bílé sprašující se malbě jsou některé motivy ornamentace provedeny technikou *impresa*. Vhloubená ornamentace je zastoupena velkými kruhovými kolky, případně motivem "sličky". V plastické výzdobě převažují vyvinuté výčnělky /obr. 20:3,5/. Z keramických tříd jsou zastoupeny hrnce, mísy, mísy na nožce a pohárky. Zajímavý je nález torza ženské plastiky. Ve výplni je zastoupena broušená a štípaná industrie. Vyskytla se též kostěná šídla.

Pozoruhodný byl objekt č. 3, v jehož dně existovaly dvě zahloubeniny vzájemně oddělené záměrně vytvořenou hrázkou. Působily dojem menších nádrží, které byly zahloubeny asi 30 cm pod úroveň dna objektu. Uměle vytvořená hráza, která oddělovala zahloubeniny od zbývající plochy dna, byla vysoká 10 cm. Její šířka se pohybovala od 8 cm do 23 cm. Objekt měl kruhový půdorys, přičemž ke dnu se kuželovitě rozšiřoval. V jeho výplni se nacházel průběžný materiál kultury s MMK. V poslední popelovité vrstvě, v těsné blízkosti obou zahloubenin, jsem našel čtyři kusy nevypáleného keramického těsta. Měly kulovitý tvar, mírně zploštělý. Domnívám se, že šlo o jemnozrnnou až plavenou vytvářecí směs, připravenou k výrobě menších

nádob. Další nálezy nevypálené keramické směsi jsem zjistil také na dně objektu č. 1 téže kultury. Podle úpravy dna objektu č. 1 a zejména u objektu č. 3 lze předpokládat, že jejich funkce úzce souvisela s výrobou keramiky.

Výkopem byl též narušen objekt z doby bronzové a kostrové slovanské hroby. Jako výbava u jednoho z nich sloužil železný nůž, který byl nalezen poškozený ve výhozu zeminy. U levé nohy zeměděleho se našla hrncovitá nádoba².

Jaroměřice n/R XI /okr. Třebíč/

Naleziště je asi 1 500 m východně od Jaroměřic n/R na dominantní poloze v rámci tzv. Jaroměřické sníženiny³. Kóta s tratovým názvem Žabík má nadmořskou výšku 475 m. V těchto místech vystupuje podloží, tvořené rostlou skálou. Směrem východním je svah se sprašovým podložím. Jde o levou terasu řeky Rokytné.

Povrchovými sběry, prováděnými již od r. 1977, byla získána z této polohy větší série eolitů. Jde o tzv. slunáky⁴. Asi 20 ks má tvar velmi blízký archaickým sekáčům a pěstním klínům. V jednom případě byl použit jako surovina valoun šedavého pazourku /obr. 20:1,2/. Jedním úderem byla část valounu odštípnuta a tak byl vytvořen jednodlcí sekáč /chopper/. Nálezy jsem konzultoval s RNDr. K. Žeberou, DrSc⁵. Při podrobném studiu eolitů zjistil na některých hrotech jemné pracovní úderý a stopy po použití. Nález pazourkového jednodlcího sekáče na uvedené lokalitě dotvrzuje RNDr. K. Žeberovi, DrSc., intencionální původ těchto pracovních úderů. Domnívá se, že v případě eolitů nejde o pouhé pseudoartefakty, ale že jich bylo pro jejich vhodný tvar použito jako nástrojů. Stáří jednodlcího sekáče stanovil asi na 250 000 let.

Jaroměřice n/R XII /okr. Třebíč/

Sídliště lidu kultury s MMK se nachází asi 1 500 m severovýchodně od okraje města. Lokalita vybíhá jihozápadním směrem do údolí potoka, vtékajícího do rybníku Janák. Je ukončena menším skalnatým srázem. Terénním průzkumem byly získány střepy keramiky a kamenné nástroje. Na jednom zlomku nádoby se zachovalo rohaté ucho s vertikálním otvorem /obr. 19:1, 3, 13; obr. 20:4; obr. 21:3/. Nálezový soubor dále tvoří lichoběžníková sekerka plankonvexního průřezu /obr. 20:6/. Velmi početná je štípaná industrie, v níž jsou hojně zastoupeny srpové čepelky s charakteristickým leskem a se zbytky organického tmele /pryskyřice/, jímž byly připevněny k rukojeti nástroje.

Moravské Budějovice III /okr. Třebíč/

Ve směru k lesu Ochoz, přibližně 2 000 m východně od Mor. Budějovic se nachází na levém břehu potoka sídliště lidu kultury s MMK. Jde o mírně vyvýšenou sprašovou terásku. Nálezový materiál tvoří keramika a štípaná industrie. Na jednom fragmentu se zachoval polokulovitý plastický výčnělek /obr. 19:9; obr. 21:2/.

Ohrazenice /okr. Třebíč/

Pro pravěké osídlení je velmi příhodná poloha v trati "U dubu". Jde o zalesněný svah, spadající jihovýchodním směrem k potoku Nedveka. V úvoze lesní cesty byly vyplaveny fragmenty pravěké silnostěnné keramiky. Na protějším svahu našel údajně R. Říha kamennou sekerku.

Dukovany /okr. Třebíč/

Po levé straně silnice ze Skryjí do Dukovan byl nalezen silně patinovaný rohovecový ústěp. Nese zřetelné stopy po opracování /obr. 21:10/.

Litohoř /okr. Třebíč/

Severovýchodně od obce, ve svahu nad soutokem dvou menších potoků, jsem našel štípanou industrii a nevýrazný keramický materiál. Jeden ze zlomků je zdoben vodorovnou linií a vlnicí /obr. 19:7; obr. 21:6/.

Příložany I /okr. Třebíč/

Po levé straně polní cesty do Přístpa, asi 700 m jižně od Příložan, byla nalezena lokalita s hojným výskytem střepového materiálu. Část keramiky lze datovat do slovanského období.

Přístpa VI /okr. Třebíč/

Na rozhraní katastrů Přístpa a Příložan v trati "Markovský" je další lokalita kultury s MMK, doložená nálezy keramiky a kamenných nástrojů.

Při terénním průzkumu pravěkého osídlení jsem nemohl pominout ani nálezy z mladšího období. Kromě slovanského osídlení přicházím do styku též se středověkými nálezy. Z nich uvádím například zlomek keramiky s reliéfním zobrazením lidské hlavy /obr. 19:8/. Nález byl učiněn v obci Lukov, okres Znojmo.

Poznámky :

- 1 J. Kovárník, Nové archeologické nálezy z okolí Jaroměřic n/R., PV 1974, Brno 1975, 92.
- 2 Další výzkum zneškodnili neznámí pachatelé, kteří neodborným zásahem zničili pět pravěkých objektů a tři slovanské hroby.
- 3 J. Demek a kol., Geomorfologie českých zemí, Praha 1965, 25.
- 4 Slunáky jsou lokálně nahromaděné nebo řídce roztroušené volné balvany celistvých /amorfních/ křemenců.
- 5 Za osobní i písemnou konzultaci nálezů srdečně děkuji RNDr. K. Žeberovi, DrSc.

Terrainuntersuchung der prähistorischen Besiedlung in Südwestmähren. Im Jahre 1980 setzte der Autor mit einer archäologischen Terrainuntersuchung der prähistorischen Besiedlung im Bezirk Třebíč und Znojmo fort. Es gelang ihm besonders neue Siedlungen aus der jüngeren Steinzeit festzustellen. Ausser diesen Funden gewann er eine Kollektion altpaläolithischer Artefakte von der Lokalität Jaroměřice n/R XI, Bez. Třebíč. Paläolithischen Alters ist ebenfalls ein Hornblendeabspiss aus Dukovany, Bez. Třebíč. Durch Lesefunde gewann er ferner Belege einer slawischen Besiedlung.

Eine kleinere Rettungsgrabung führte er auf dem Bauplatz der LPG in Horní Dunajovice, Bez. Znojmo durch. Bei dieser Rettungsaktion gewann er einige weitere Erkenntnisse über Produktionsobjekte der Kultur mit MBK.

VÝZKUMY V UHERSKÉM HRADIŠTI V ROCE 1980

/okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášil, Rudolf Procházka, Slováké muzeum Uherské Hradiště

/obr. 22/

1. Otakarova ul.

V průběhu července - září 1980 pokračoval 2. fází výzkum v Otakarově ulici, při městské hradbě v severním cípu městského jádra. Na parcele č. 130 a zčásti i 129 byla dokončena skrývka zánikových vrstev horizontu II/2. pol. 13. - poč. 14. st. /Toto souvrství o mocnosti 40 - 50 cm tvořily převážně hnědě až černohnědě zbarvené hlíny, obsahující značné množství keramiky, zvířecích kostí i zbytků železných předmětů. Vedle kulturních vrstev obsahovalo i pozůstatky povodňových zásahů, jakož i trosky zřícených stěn hliníto dřevěných objektů. Početné bloky propálené mazanice nasvědčovaly požárovému zániku. Původně jistě značně zvlněná plocha byla patrně srovnána na přelomu 15. a 16. stol. /horizont I/, kdy došlo k opětovnému osídlení s množstvím odpadových jam a střepišť.

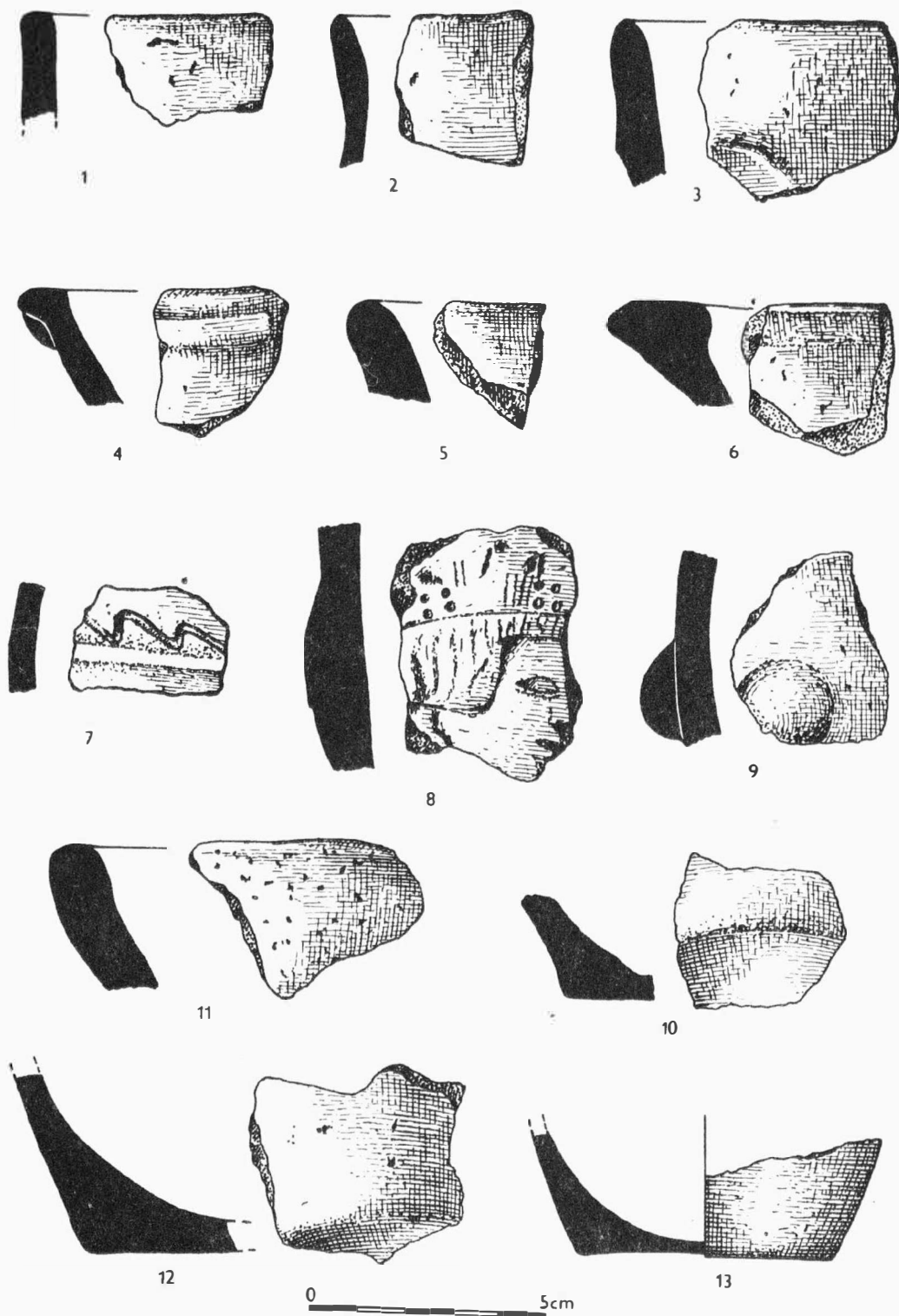
Kulturní souvrství z 13./14. stol. nasedalo přímo na vlastní sídlištní horizont, z něhož byla z větší části na parc. č. 130 vypreparována poslední fáze. Přibližně uprostřed parcely byly odkryty základové trámy obdélného obytného objektu o šířce 3,4 - 3,8 m a délce nejméně 15 m. Stítovou stranou byl orientován ke komunikaci, bohužel právě tyto kratší stěny nebyly zachyceny v důsledku omezení plochy výzkumu a mladších zásahů. Poloha vchodu zůstává zatím nejasná.

Dům obsahoval 2 pece s kamennou konstrukcí stěn. Uchovaná pec v severní části byla podkovovitěho tvaru s podélnou osou v délce 2,1 m. Čelušní směřuje k východní delší stěně stavby ve vzdálenosti pouhých 0,6 m. Vlastní kamenné jádro bylo zřejmě obloženo hliněným pláštěm, nadusáným do obdélného rámu, z něhož byly zachyceny základové trámy na západní a jižní straně a základ kamenné zídky při severním okraji. Dno pokrýval trojitý výmaz, střídáný stejným počtem vrstev zásobnicových střepů. Druhá pec zřejmě obdobné konstrukce je situována podélnou osou kolmo ke kratší jihozápadní straně stavby. Z větší části však zasahuje pod úroveň dnešní komunikace, takže zatím bylo zkoumáno jen její ústí.

Severní část objektu patrně srubové konstrukce pokrývaly fošnové podlahy.

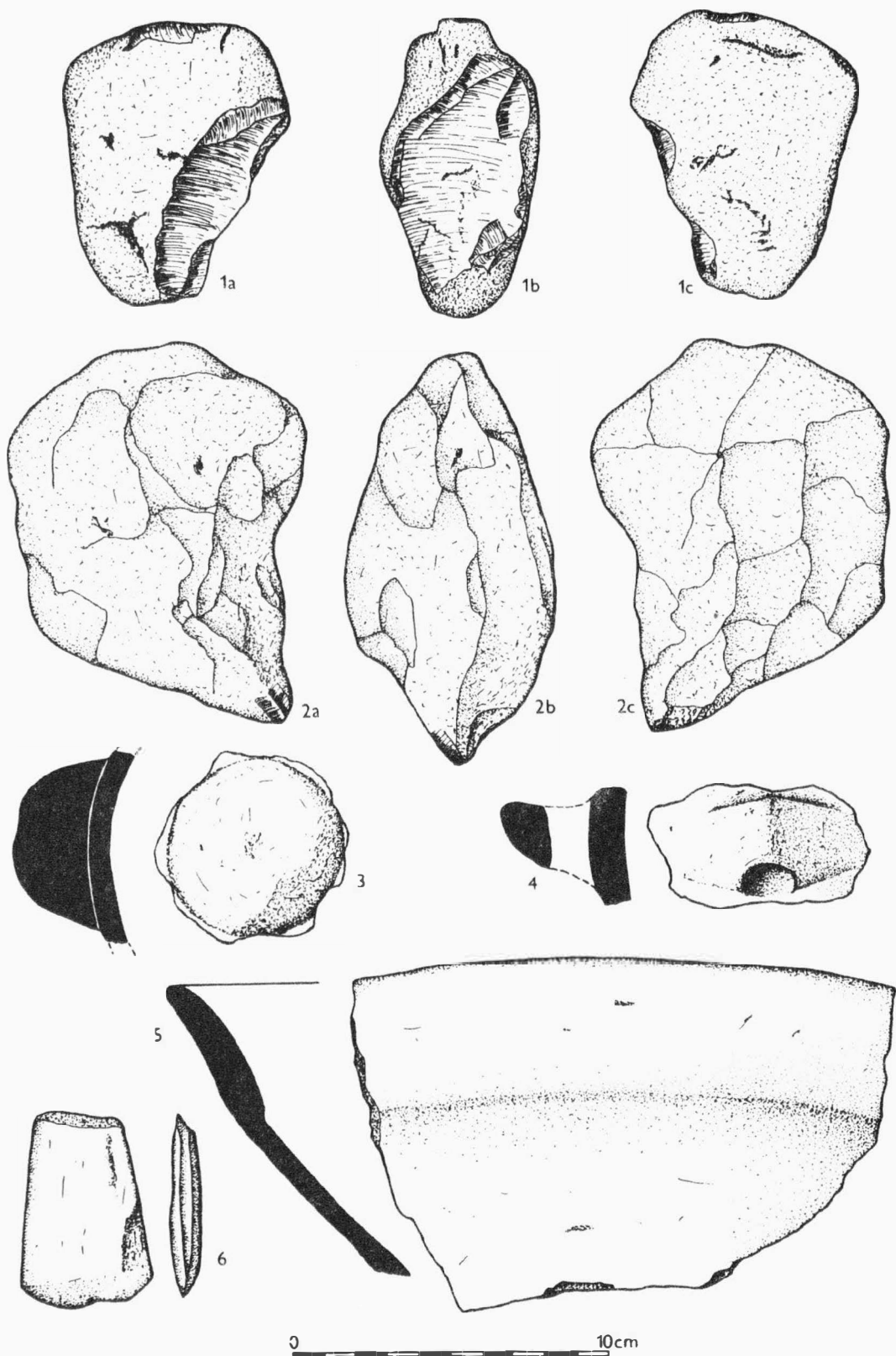
Zbytky základových trámů další souběžné stavby byly odkryty západně ve vzdálenosti 2,3 m v délce zatím 5 m. I zde byla prokázána existence dřevěných podlah, tentokrát v jižním úseku. Vně tohoto domu při západní hranici parcely se nachází pozůstatky další kamenné pece, stavěné zřejmě na maltu. Její preparace bude dokončena v následujícím roce.

Zmíněná základová břevna byla místy přeplavena povodňovou vrstvičkou, která vyděluje poslední fázi osídlení, aniž by souvisela s jeho zánikem. Nasedá již na starý humózní horizont, vytvořený zřejmě ještě během doby hradištní. V jeho rámci musíme hledat nejstarší kolonizační etapu osídlení, jakož i pozůstatky z období velkomoravského. Tento předpoklad byl potvrzen po sejmutí sídlištních vrstev a pozdně gotických objektů v severovýchodní části parcely č. 129 a v severních čtvercích B8 - B10 v parcele č. 130. 20 - 30 cm pod úrovní horizontu 13./14. stol. byl na parcele č. 129 zachycen povrch objektu zřejmě zemnicového typu, který byl zavalen požárovou destrukcí mazanice a zuhelnatělých dřev. Přibližně ve stejné rovině se

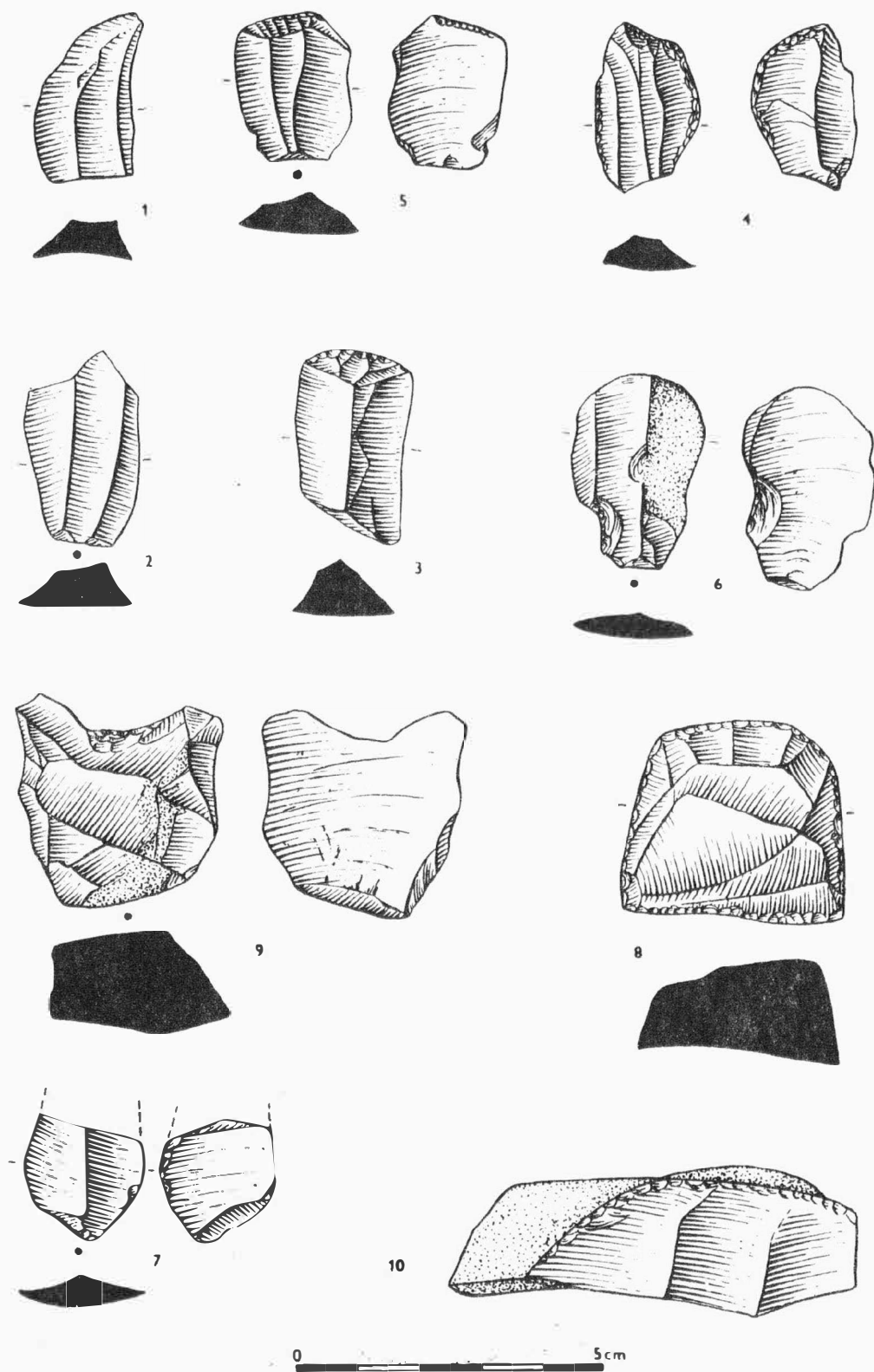

Obr. 19

Fragmenty pravěké keramiky. - Fragmente prähistorischer Keramik: 2 Bačice II /okr. Třebíč/; 4, 6, 10 Blatnice IV /okr. Třebíč/; 5, 11, 12 Blatnice /okr. Třebíč/; 1, 3, 13 Jaroměřice n. R. /okr. Třebíč/; 9 Moravské Budějovice III /okr. Třebíč/. - Nálezy slovanské a středověké keramiky. - Funde slawischer und mittelalterlicher Keramik: 7 Litohoř /okr. Třebíč/; 8 Lukov /okr. Znojmo/.

Obr. 20
 Sídlištní nálezy kultury s moravskou malovanou keramikou. - Siedlungsfunde der Kultur mit mährischer bemalter Keramik; 3, 5 Horní Dunajovice /okr. Znojmo/; 4, 6 Jaroměřice n. R. XII /okr. Třebíč/. - Paleolitické nástroje. - Paläolithisches Werkzeug; 1, 2 Jaroměřice n. R. XI /okr. Třebíč/.

Obr. 21
 Nálezy štípané industrie. - Funde an Spaltindustrie; 4,8 Bačice I /okr. Třebíč/; 1,7,9 Biskupice III /okr. Třebíč/; 5 Blatnice V /okr. Třebíč/; 10 Dukovany /okr. Třebíč/; 3 Jaroměřice n. R. XII /okr. Třebíč/; 6 Litoň /okr. Třebíč/; 2 Moravské Budějovice /okr. Třebíč/.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1980

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhový
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: A. Malinková
Na titulním listě: stříbrná mince z mladohradištního hrobu v Mušově
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodejně